

บทที่ 2

พื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้ (ค.ศ. 1970- ค.ศ. 1992)

จีนและเกาหลีมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมานานนับพันปี เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศที่ตั้งอยู่ติดกัน ทำให้จีนมองเกาหลีว่าเป็นประเทศที่มีความสำคัญต่อจีน ซึ่งแม้ว่าจีนจะเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ จีนก็ยังมองว่าเกาหลีเป็นประเทศที่มีความสำคัญต่อจีน จีนถึงได้ตัดสินใจเข้าร่วมในสงครามเกาหลี แม้ว่าจีนจะยังไม่ฟื้นตัว จากการต่อสู้กับจีนคณะชาติ ที่สิ้นสุดไปเพียง 9 เดือนเท่านั้น ในสงครามนี้ จีนได้ส่งกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนเข้าร่วมกว่าล้าน เพื่อเข้าช่วยเหลือเกาหลีเหนือ ทำให้จีนและเกาหลีเหนือมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมาก ในขณะที่จีนมองว่าเกาหลีใต้นั้นเป็นเครื่องมือของประเทศทุนนิยม ส่วนเกาหลีใต้เองก็มองว่าจีนเป็นภัยคุกคามต่อเกาหลีใต้ ทำให้ทั้งสองประเทศมองกันด้วยสายตาที่เป็นศัตรู และไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันเลยตลอดระยะเวลาเกือบสามทศวรรษ

ในช่วงทศวรรษ 1950 ถึง 1970 ทั้งจีนและเกาหลีใต้ ไม่มีการติดต่อกันอย่างเป็นทางการ ในขณะที่จีนก็ได้ให้การรับรองเกาหลีเหนือว่าเป็นรัฐที่มีสิทธิชอบธรรมบนคาบสมุทรเกาหลี ส่วนเกาหลีใต้ก็ได้รับการรับรองได้วันว่าเป็นรัฐบาลจีนที่ถูกต้อง ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวยิ่งทำให้ทั้งสองประเทศหวาดระแวงกันและกันมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้จากในปีค.ศ. 1961 นักบินจีนสอง ได้ลักลอบเข้าไปในเกาหลีใต้ โดยเครื่องบิน AN - 2 ซึ่งเกาหลีใต้ก็ได้ส่งนักบินพร้อมเครื่องบินไปยังได้วันทันที โดยไม่ได้ติดต่อไปยังจีนเลย ฝ่ายจีนเองก็ได้จับตัวเรือประมงพร้อมลูกเรือชาวเกาหลีใต้ ในข้อหารุกล้ำน่านน้ำจีน¹

¹ Jae Ho Chung, "South Korea-China Economic Relations," *Asian Survey*, Vol. XXVIII, No. 10 (October 1988), p. 1032.

พอลิ่งทศวรรษ 1970 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐฯ เริ่มผ่อนคลายความตึงเครียด ภายหลังจากที่ผู้นำสหรัฐฯ ประกาศที่จะถอนกำลังทหารออกจากประเทศต่างๆ ที่สหรัฐฯ ให้ความช่วยเหลืออยู่ ซึ่งรวมไปถึงเกาหลีใต้ด้วย โดยประธานาธิบดีนิกสัน ได้ระบุดึงการถอนกองกำลังจำนวน 322,000 นาย ในภูมิภาคเอเชีย รวมไปถึงกองกำลังจำนวน 20,000 นาย ในเกาหลีใต้ ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1970 - ค.ศ. 1971² ซึ่งการดำเนินนโยบายดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และประเทศมหาอำนาจต่างๆ ที่มีผลประโยชน์ในภูมิภาค รวมไปถึงจีนด้วย

การผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างจีนและสหรัฐฯ ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายของเกาหลีใต้ โดยเกาหลีใต้มองว่าการปรับความสัมพันธ์กับจีน อาจจะช่วยนำสันติภาพมาสู่คาบสมุทรเกาหลีได้ ดังนั้น ในวันที่ 23 มิถุนายน ค.ศ. 1973 ประธานาธิบดี ปักจุงฮี ของเกาหลีใต้ ได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสันติภาพและการรวมประเทศ 7 ข้อ (Seven Point Declaration for Peace and Unification) ซึ่งเนื้อหาของปฏิญญานี้ ระบุว่า トラบใดที่ประเทศคอมมิวนิสต์ ไม่ดำเนินนโยบายที่เป็นศัตรูกับเกาหลีใต้ เกาหลีใต้ก็จะเปิดประตูสู่ประเทศดังกล่าว รวมทั้งยังจะสร้างความสัมพันธ์ในระดับไม่เป็นทางการระหว่างกันด้วย³ ซึ่งเป้าหมายหลักในการดำเนินนโยบายนี้ก็คือต้องการเริ่มความสัมพันธ์กับประเทศคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะจีนและโซเวียต อย่างไรก็ตามเป็นทางการ และนับตั้งแต่ปีค.ศ. 1973 เกาหลีใต้ก็พยายามหาโอกาสที่จะมีความสัมพันธ์กับจีน รวมทั้งยังกระตุ้นให้จีนเปิดประตูให้เกาหลีใต้ด้วย ซึ่งทันทีที่เกาหลีใต้ประกาศ

² Norman D. Levin and Richard L. Sneider, "Korean in Postwar U.S. Security Policy," ใน *After One Hundred Years: Continuity and Change in Korean-American Relations*, Sung-joo Han, ed., (Asiatic Research Center, 1982), p. 236.

³ Ahn Byung-joon, "South Korea and the Communist Countries," *Asian Survey*, Vol.20, No.11 (November 1980), pp. 1101-1104.

ปฏิญญาดังกล่าว เจ้าหน้าที่ของเกาหลีใต้ก็เริ่มทำการติดต่ออย่างลับๆกับคนจีนในฮ่องกง⁴ จากนั้นในปีค.ศ. 1974 เกาหลีใต้ก็ได้ยกเลิกมาตรการคว่ำบาตร ในการแลกเปลี่ยนด้านไปรษณีย์กับประเทศคอมมิวนิสต์ ซึ่งจีนก็ตอบสนองโดยการยินยอมให้ชาวเกาหลีในจีนแลกเปลี่ยนจดหมายกับญาติที่อยู่ในเกาหลีใต้ผ่านสถานทูตสากลได้ รวมทั้งยังได้เปิดบริการทางไปรษณีย์และเครือข่ายทางด้านโทรเลขด้วย นอกจากนี้ จีนยังยอมให้ชาวเกาหลีในจีนเดินทางไปพบญาติในเกาหลีใต้ได้ด้วย ในขณะที่มีการให้ความช่วยเหลือชาวประมงในทะเล

ขณะเดียวกัน ทางฝ่ายจีนก็ระมัดระวังในการดำเนินนโยบายต่อเกาหลีใต้มาก โดยในช่วงปีค.ศ. 1972 - ค.ศ.1979 จีนได้ปฏิเสธเกี่ยวกับการติดต่อระหว่างจีนและเกาหลีใต้ แต่ก็สามารถสังเกตเห็นได้ถึงความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินนโยบายของจีน กล่าวคือ ปกติทั้งสื่อมวลชนของจีนและในแถลงการณ์ของผู้นำจีน จะเรียกเกาหลีใต้วาพวกปักจุงฮี และพวกหุ่นเชิดชาวเกาหลีใต้ แต่ประมาณกลางทศวรรษ 1970 ท่าทีของจีนได้เริ่มเปลี่ยนไป เห็นได้จากในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1979 นายกรัฐมนตรีฮั่วกั๋วเฟิง ของจีนได้กล่าวกับนายกรัฐมนตรีไอฮิรา ของญี่ปุ่น เกี่ยวกับความสำคัญของเสถียรภาพในเกาหลีใต้และการสร้างสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการรวมประเทศเกาหลี นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีของจีน ยังกล่าวกับนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น แสดงความต้องการเจรจากับเพื่อนของสหรัฐฯ (America's friend) เกี่ยวกับความพยายามในการรวมประเทศเกาหลี⁶

ทศวรรษ 1980 เกาหลีใต้อีกยังคงดำเนินนโยบายในการสร้างความสัมพันธ์กับจีน โดยในระหว่างการเดินทางเยือนสหรัฐฯ ของประธานาธิบดีซุนดูฮวาน ของเกาหลีใต้ ได้แสดงความเต็ม

⁴ Kim Young-shik, "Power Relations in East Asia and the South-North Korean Dialogue," *Korea and World Affairs*, Vol. 12 , No. 1 (Spring 1988), pp. 117-145.

⁵ Jae Ho Chung, *op.cit.*, p. 1033.

⁶ *FBIS-CHI*, December 6, 1971, pp. D2-D3.

ใจที่จะปรับความสัมพันธ์กับจีน โดยผู้นำเกาหลีใต้ได้กล่าวว่า “ถ้าจีนเป็นเพื่อนของสหรัฐฯ ก็คงจะกล่าวได้ว่าเป็นเพื่อนของเพื่อนของเกาหลีใต้ ดังนั้น ก็จะเป็นภัยคุกคามต่อเกาหลีใต้น้อยมาก” ซึ่งผู้นำเกาหลีใต้ก็ได้เรียกร้องให้สหรัฐฯช่วยเหลือเกาหลีใต้ในการสร้างสัมพันธ์อันดีกับจีน รวมทั้งให้ช่วยเกาหลีใต้ในการเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติด้วย⁷ ฝ่ายจีนก็มีท่าทีประนีประนอมมากขึ้น เห็นได้จากสุนทรพจน์ของรัฐมนตรีต่างประเทศหวงหัวของจีน ในวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1980 ที่พูดเกี่ยวกับสถานการณ์และนโยบายในด้านกิจการประเทศในทศวรรษ 1980 และงานในอนาคต (The Situation and Policies in Foreign Affairs in the 1980s and Future Tasks) ว่านโยบายของจีนที่มีต่อเกาหลีใต้ เปรียบเสมือนประตูที่ปิดแต่ไม่ได้ล็อก (The door is closed but not locked)⁸

หลังจากนั้น ได้เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้จีนและเกาหลีใต้มีโอกาสดัดต่อระหว่างกันอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก โดยในวันที่ 5 พฤษภาคม ค.ศ. 1983 เครื่องบินของการบินพลเรือนของจีน (Civil Aviation Administration of China : CAAC) ซึ่งเป็นสายการบินภายในประเทศจีน ที่บินระหว่างแมนจูเรียของเมืองเสิ่นหยาง ไปยังนครเซี่ยงไฮ้ ถูกจี้ให้ไปลงที่เกาหลีใต้ และเมื่อเครื่องบินลงจอดที่ฐานทัพขุนซอน (Chunchon Military Base) ตั้งอยู่ห่างไปทางตอนใต้ของเขตปลอดทหารประมาณ 30 ไมล์ สลัดอากาศชาวจีนจำนวน 6 คน ก็ได้เรียกร้องที่จะพบกับเอกอัครราชทูตไต้หวันประจำเกาหลีใต้ และหลังจากการเจรจากับเจ้าหน้าที่ทางการทูตของไต้หวันเป็นเวลา 7 ชั่วโมง สลัดอากาศกลุ่มนี้ก็ยินยอมที่จะปล่อยผู้โดยสาร และยอมปลดอาวุธ ก่อนที่จะถูกเจ้าหน้าที่เกาหลีใต้กักขังตัวเอาไว้ ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้เกาหลีใต้มองเห็นโอกาสที่จะปรับความ

⁷ Choi Chang-yoon, “Korea and China: Current Issues and Future Prospects,” *The Journal of Asiatic Studies*, Vol. XXV, No. 1 (January 1982), p.12.

⁸ Sung-po Chu, “Peking’s Relations with South and North Korea in the 1980s,” *Issues & Studies*, Vol. 22, No. 11 (November 1986), pp.71-72.

สัมพันธ์กับจีน¹⁰ ในขณะที่เสิ่นตู เจ้าหน้าที่ระดับสูงของการบินพลเรือนของจีน ซึ่งดำรงตำแหน่งคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ได้ออกแถลงการณ์ในกรุงปักกิ่งทันที แสดงความต้องการเดินทางไปเยือนเกาหลีใต้ เพื่อเจรจาเกี่ยวกับการส่งคืนเครื่องบิน ลินค้ำ และผู้โดยสาร ภายใต้อนุสัญญาการบินพลเรือนและระหว่างประเทศ ซึ่งทางรัฐบาลเกาหลีใต้ก็ตอบรับด้วยดี รวมทั้งยังกล่าวว่า การกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับมนุษยธรรมและความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี โดยไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์¹¹ การเดินทางเยือนเกาหลีใต้ของเสิ่นตูได้รับการต้อนรับอย่างดีจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงของเกาหลีใต้ และในการเจรจาครั้งนี้ ฝ่ายจีนและเกาหลีใต้ก็ได้เรียกชื่อประเทศของแต่ละฝ่ายอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก โดยจีนได้เรียกเกาหลีใต้ว่า สาธารณรัฐเกาหลี ส่วนเกาหลีใต้ก็เรียกจีนว่า สาธารณรัฐประชาชนจีน จากนั้นทั้งสองฝ่ายก็ได้ลงนามในบันทึกความจำ 9 ข้อ (Nine-Point Memorandum) ในวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 1983 จีนได้ลงนามในนามของเจ้าหน้าที่การบินพลเรือนจีน ซึ่งอาจมองได้ว่าเท่ากับเป็นการแสดงการยอมรับเกาหลีใต้ทางอ้อม ข้อตกลงดังกล่าวได้ระบุถึง ความร่วมมือในอนาคตระหว่างประเทศทั้งสอง ถ้าเกิดเหตุการณ์ในลักษณะดังกล่าวขึ้นอีก ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้แสดงความหวังที่จะรักษาความร่วมมือในอนาคต ถ้าเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน ที่เกี่ยวกับทั้งสองฝ่ายขึ้น¹²

⁹ Shim Jae-Hoon, "Hijack Diplomacy : The Forced Flight of a Chinese Airliner to South Korea Leads to a Surprising Thaw in the Seoul-Peking Ties," **Far Eastern Economic Review**, May 19, 1983, pp. 16-17.

¹⁰ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1982 นักบินของกองทัพปลดปล่อยประชาชนแห่งชาติจีนได้ลักลอบเข้าไปในเกาหลีใต้ ด้วยเครื่องบินต่อสู้ มิก-19 แต่จีนก็ไม่ได้ติดต่อโดยตรงกับเกาหลีใต้ เพื่อเจรจาขอตัวนักบินคืน

¹¹ Shim Jae-Hoon, op.cit., p. 16.

¹² Ibid., p. 17.

หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว สื่อมวลชนของจีน ก็ได้กล่าวถึงการติดต่ออย่างเป็นทางการระหว่างจีนและเกาหลีใต้เป็นครั้งแรก ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนี้ช่วยให้จีนสามารถใช้เป็นข้ออ้างในการติดต่อกับเกาหลีใต้อย่างเปิดเผยได้ด้วย และนับจากนั้นเป็นต้นมา ทั้งสองประเทศได้เพิ่มการติดต่อระหว่างกันอย่างไม่เป็นทางการมากขึ้นเรื่อยๆ ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1983 จีนยังได้ออกวีซ่าเข้าประเทศจีนให้แก่เจ้าหน้าที่เกาหลีใต้เป็นครั้งแรก เพื่อเข้าร่วมการสัมมนาในเมืองวูซี (Wuxi) ภายใต้การสนับสนุนของสหประชาชาติเป็นเวลา 1 เดือน¹³ จากนั้นเจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายก็สามารถที่จะเข้าร่วมประชุม ที่จัดขึ้นในเมืองหลวงของทั้งสองประเทศ โดยองค์การระหว่างประเทศได้¹⁴ นอกจากนี้ ทั้งสองยังเห็นพ้องร่วมกันที่จะให้มีการเปิดเส้นทางการบินที่เชื่อมโยงระหว่างญี่ปุ่นและนครเซี่ยงไฮ้ของจีน โดยผ่านศูนย์ควบคุมการบินข่าวสารเกาหลีใต้บันทึกความจำเสินตู-กงโรเมียง (Shen Tu - Gong Ro Myong Memorandum) ที่ลงนามเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1983¹⁵ นอกจากการติดต่อในด้านที่กล่าวมา ยังมีการติดต่อด้านการกีฬาด้วย โดยทีมนักเทนนิสเกาหลีใต้ได้เข้าร่วมการแข่งขันเทนนิสเดวิสคัพที่เมืองคุนหมิง ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1984 เป็นครั้งแรก จากนั้นอีก 11 เดือน ทีมนักบาสเกตบอลของจีนก็ได้เดินทางไปเยือนเกาหลีใต้ เพื่อเข้าร่วมการแข่งขันบาสเกตบอลแชมเปียนชิปยูวชนอาเซียนครั้งที่ 8 ในกรุงโซล ซึ่งก็นับเป็นครั้งแรกที่ทีมนักกีฬาจีนมีโอกาสเดินทางไปเยือนเกาหลีใต้ และอีกไม่กี่สัปดาห์ นักว่ายน้ำจีนก็ได้เดินทางไปร่วมการแข่งขันว่ายน้ำแชมเปียนชิปอาเซียนครั้งที่ 2 ที่จัดขึ้นในกรุงโซล ทางฝ่ายสมาคมบาสเกตบอลจีนก็ได้เชิญนักบาสเกตบอลหญิงของเกาหลีใต้ เข้าร่วมการแข่งขันบาสเกตบอลหญิงอาเซียนครั้งที่ 9 ที่จัดขึ้นในนครเซี่ยงไฮ้ ในเดือนตุลาคม เป็นการตอบแทน และแม้ว่าการติดต่อในด้านการกีฬาจะไม่ใช่ว่าการติดต่อในระดับทวิภาคี แต่ก็ทำให้จีนมีมุมมองที่เปลี่ยน

¹³ FBIS-CHI, September 1, 1983, p. D3.

¹⁴ To-Hai Liou, "Sino-South Korean Relations Since 1983: Toward Normalization?," *Journal of East Asian Affairs*, Vol. V, No. I (Winter/Spring 1991), p.49.

¹⁵ Hieyeon Keum, "Recent Seoul-Peking Relations : Process, Prospects and Limitations," *Issues & Studies*, Vol. 25, No. 3 (March 1989), p.102.

ไป โดยจีนได้หันมามองว่าทีมนักกีฬาจีนสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างประเทศใดๆที่จัดขึ้นในเกาหลีใต้ ซึ่งในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1984 ผู้แทนเจ้าหน้าที่จีนจำนวน 12 คน รวมไปถึงคณะกรรมการโอลิมปิกจีน และรองนายกรัฐมนตรีกรุงปักกิ่ง ได้เดินทางไปยังกรุงโซล เพื่อเข้าร่วมการประชุมสภาโอลิมปิกแห่งภูมิภาคเอเชีย (Olympic Council of Asia) รวมทั้งได้เข้าพบประธานาธิบดีชุนคฺวอนของเกาหลีใต้ที่ทำเนียบประธานาธิบดีเกาหลีใต้ด้วย และในครั้งนี้นี้จีนก็ได้ตัดสินใจที่จะเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ และโอลิมปิกเกมส์ ที่จัดขึ้นในกรุงโซลในเดือนกันยายน ค.ศ. 1986 และ ค.ศ. 1988 ตามลำดับ¹⁶ ยิ่งไปกว่านั้น ทั้งสองฝ่ายยังยินยอมให้นักวิชาการของทั้งสองประเทศพบปะหารือในการประชุม ที่จัดขึ้นในประเทศที่สามได้ และยังเห็นได้ชัดว่า นักลงทุนเกาหลีใต้ได้เริ่มใช้เกาะฮ่องกง เป็นฐานไปสู่การลงทุนในจีนได้

สำหรับความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ปีค.ศ. 1979 โดยเกาหลีใต้ได้นำเข้าถ่านหินจากจีน และการค้าระหว่างทั้งสองก็ได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆอย่างรวดเร็วจากการที่ทั้งสองประเทศต่างมีสินค้าที่ทดแทนกันได้ โดยเกาหลีใต้เป็นประเทศที่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ จึงมองจีนว่าเปรียบเสมือนแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและพืชผลทางการเกษตรขนาดใหญ่ ในขณะที่จีนก็มองเกาหลีใต้เป็นแหล่งของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสำเร็จรูปอีกแหล่งหนึ่งที่จะทำให้จีนมีทางเลือกในการนำเข้าสินค้าได้ เกาหลีใต้นั้นส่งออกสินค้าประเภทอิเล็กทรอนิกส์ เหล็ก ไยแก้วสังเคราะห์ และปุ๋ยเคมี ไปยังจีน ส่วนจีนนั้นส่งออกสินค้าจำพวกถ่านหิน น้ำมันดิบ แท่งโลหะ ไหม ฝ้ายดิบ ผลไม้ ถั่ว รากผัก ผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ ขนแกะ และขนสัตว์ ไปเกาหลีใต้ ยิ่งไปกว่านั้น เกาหลีใต้ยังสามารถที่จะใช้เทคโนโลยีแลกเปลี่ยนกับทรัพยากรธรรมชาติของจีนได้ ในขณะที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็ต้องการเห็นการเติบโตทางการค้า เพื่อประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย และในปีค.ศ. 1981 การค้าสองฝ่ายระหว่างทั้งสองประเทศมีมูลค่ารวม

¹⁶ ดูรายละเอียด พัฒนาการด้านความสัมพันธ์ทางการกีฬาระหว่างจีนและ เกาหลีใต้ ได้ใน Hwang Byung-moo, "The Evolution of ROK-PRC Relations: Retrospects and Prospects,"

ทั้งหมด 353 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และอีก 4 ปีต่อมา องค์การส่งเสริมการค้าเกาหลี (Korea Trade Promotion Corporation : KOTRA) ได้ระบุว่า มูลค่าการค้าได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,290 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹⁷ ยิ่งไปกว่านั้น การค้าระหว่างจีนและเกาหลีใต้ได้ทำให้ประเทศคู่ค้าของจีน รวมไปถึงสหรัฐฯ และญี่ปุ่น ต้องตื่นตัวมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จีนต้องการเห็นมาก เพื่อที่จีนจะได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าจากประเทศต่างๆมากขึ้น เหมือนอย่างที่รองนายกรัฐมนตรีเทียนจี้หยุนของจีน ได้กล่าวกับกลุ่มนักธุรกิจญี่ปุ่นเมื่อปีค.ศ. 1985¹⁸ นอกจากนั้น การขยายตัวทางการค้าระหว่างจีนและเกาหลีใต้ ยังช่วยให้จีนมั่นใจได้ว่าจีนจะได้รับสินค้าที่มีคุณภาพสูงในราคาที่เหมาะสม รวมทั้งยังจะเป็นการช่วยให้จีนลดการพึ่งพิงบรรดาประเทศตะวันตกได้ด้วย

ในทางกลับกัน การแลกเปลี่ยนทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างจีนและเกาหลีใต้ ก็ทำให้เกาหลีใต้ได้รับผลประโยชน์มากมาย อย่างที่แจโฮซุง (Jae Ho Chung) นักวิชาการของเกาหลีใต้ ที่ติดตามการค้าระหว่างจีนและเกาหลีใต้อย่างใกล้ชิด ได้ระบุว่า ในขณะที่ปริมาณการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของเกาหลีใต้ลดลงร้อยละ 7 ในช่วงปีค.ศ. 1981-ค.ศ.1982 เกาหลีใต้ได้เพิ่มปริมาณการนำเข้าสินค้าจากจีนร้อยละ 31.8 ซึ่งแจโฮซุงได้มองว่า เป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสนใจในการค้ากับจีนเป็นพิเศษ¹⁹ ยิ่งไปกว่านั้น การนำเข้าสินค้าประเภทวัตถุดิบและพลังงานจากจีน ทำให้เกาหลีใต้ได้รับทรัพยากรธรรมชาติที่มีราคาถูกมาก ซึ่งการนำเข้าทรัพยากรราคาถูก รวมไปถึงค่าขนส่ง และค่าแรงงานราคาถูก ยิ่งทำให้นักธุรกิจของเกาหลีใต้มีความกระตือรือร้นที่จะเข้า

¹⁷ ดูตัวเลขทางการค้าระหว่างจีนและเกาหลีใต้ใน Dan C. Sanford, *South Korea and the Socialist Countries: The Politics of Trade* (St. Martin Press: New York, 1990), pp. 104-105.

¹⁸ Ahn Byung-joon, "Prospects for Sino-Korean Relations: A Korean Perspective," *The Journal of East Asian Affairs*, Vol. 6, No. 1 (Winter/Spring 1992), pp. 58-59.

¹⁹ Jae Ho Chung, *op.cit.*, p.1038.

ไปลงทุนในจีน ประมาณกลางทศวรรษ 1980 มีบริษัทยักษ์ใหญ่ของเกาหลีได้รวมไปถึง แควซุนได ลักกี โกลด์สตาร์ และซัมซุง ได้ทำการติดต่ออย่างลับๆ กับเจ้าหน้าที่ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นของจีน เพื่อหาทางเข้าไปลงทุนร่วมในเมืองชายฝั่งทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ของจีน และในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1985 ภายหลังจากที่มีการเจรจาอย่างลับๆ มาเป็นเวลากว่า 2 ปี บริษัท แควซุนของเกาหลีได้กับรัฐบาลในมณฑลฟูเจี้ยน ก็ได้ลงทุนร่วมกันเป็นครั้งแรก ในการสร้างโรงงานผลิตโทรทัศน์และตู้เย็นในเมืองฟูโจว (Fuzhou)²⁰

กล่าวได้ว่าการค้าแบบสองฝ่ายระหว่างจีนและเกาหลีใต้ ช่วยให้ประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นศัตรูกันมานานหลายทศวรรษ มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก แม้ว่าทั้งสองจะไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันก็ตาม นอกจากนั้น การที่ทั้งสองมีผลประโยชน์ร่วมกันในการที่จะรักษาสันติภาพในคาบสมุทรเกาหลี ทำให้ทั้งสองเริ่มมองกันและกันว่าเป็นเหมือนคู่ค้าทางเศรษฐกิจระหว่างกัน ซึ่งพัฒนาการอย่างรวดเร็วของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของทั้งสองฝ่ายทำให้ต่างฝ่ายเริ่มรู้สึกถึงความยากลำบากจากการที่ทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน จะเห็นได้จากการที่นักลงทุนของเกาหลีใต้จะไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจากจีน ยิ่งไปกว่านั้น ทั้งสองประเทศยังไม่มีสำนักงานตัวแทนในการประสานและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการค้าระหว่างกันด้วย ซึ่งการที่ทั้งสองประเทศไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน ทำให้เป็นการยากที่นักลงทุนเกาหลีใต้จะเข้าไปลงทุนในจีนโดยตรง

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้ก็ยังคงพัฒนาไปเรื่อยๆ โดยการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ที่จัดขึ้นที่กรุงโซลเมื่อวันที่ 20 กันยายน ค.ศ. 1986 นับเป็นเหตุการณ์สำคัญเหตุการณ์หนึ่งซึ่งแสดงถึงการยอมรับเกาหลีใต้ของจีน โดยจีนได้ส่งนักกีฬาเข้าร่วมการ

²⁰ Ibid., pp. 1042-1045. และดูรายละเอียดใน Dan C. Sanford, **South Korea and the Socialist Countries: The Politics of Trade** (St. Martin Press: New York, 1990), pp. 10-11.

แข่งขันจำนวน 515 คน และการแข่งขันกีฬาที่จัดขึ้นเป็นเวลา 16 วันนี้ นับเป็นสัญญาณแห่งความสำเร็จของเกาหลีใต้²¹ และยังเป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศที่ได้รับเหรียญทองจำนวนมากที่สุดคือจีน และเกาหลีใต้ โดยจีนได้ 94 เหรียญทองเป็นอันดับหนึ่ง และเกาหลีใต้ได้รับ 93 เหรียญทองเป็นที่สอง (ญี่ปุ่นได้ 58 เหรียญทอง เป็นอันดับสาม)²² ซึ่งการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ นับว่าเป็นนิมิตรหมายอันดีในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้ การตัดสินใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ของจีนนี้ เท่ากับเป็นการย้ำถึงความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองที่เพิ่มขึ้นอย่างไม่เป็นทางการมาตั้งแต่ปีค.ศ. 1983 สิ่งชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ ก็คือการที่สื่อมวลชนของจีนได้เดินทางไปร่วมการแข่งขันกีฬาครั้งนี้เป็นจำนวนมาก โดยมีสื่อมวลชนจำนวน 89 คนจากสำนักข่าวใหญ่ๆ ของจีน

ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1988 เกาหลีใต้กลายเป็นประเทศที่ 16 ของโลก และเป็นประเทศที่สองในภูมิภาคเอเชีย (ญี่ปุ่นเป็นประเทศแรก) ที่ได้เป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ซึ่งอาจถือได้ว่า เป็นโอกาสดีที่เกาหลีใต้จะใช้ในการขยายความสัมพันธ์กับประเทศที่เกาหลีใต้ยังไม่มีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการด้วย โดยเฉพาะจีนและโซเวียต อย่างที่ฮันซุงจู (Han Sung-joo) อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกาหลีและอดีตรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ ได้กล่าวไว้ว่า การแข่งขันกีฬานี้ ได้สร้างโอกาสอย่างไม่เป็นทางการให้กับเกาหลีใต้ ในการขยายการติดต่อกับจีน สหภาพโซเวียตและประเทศในยุโรปตะวันออกเพิ่มมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น การแข่งขันกีฬาโอลิมปิกประจำปี ค.ศ. 1988 ยังเป็นการสนับสนุนนโยบายการเข้าหาประเทศเหนือ (Nordpolitik) ที่รัฐบาลเกาหลีใต้ดำเนินอยู่²³ ส่วนจีนก็สามารถที่จะใช้โอกาสนี้ในการนำประเทศ

²¹ C.I. Eugene Kim, "South Korea in 1986 : Preparing for a Power Transition," *Asian Survey*, Vol. XXXVII, No. 1 (January 1987), p. 69.

²² *Ibid.*, pp. 69-70.

เข้าสู่การแข่งขันกีฬาระดับระหว่างประเทศได้ ซึ่งจีนก็ได้รับเลือกให้เป็นประเทศเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 11 และจีนยังอาจจะใช้โอกาสนี้เป็นข้ออ้างในการติดต่อกับเกาหลีใต้โดยตรงได้ด้วย เนื่องจากจีนมีโอกาที่จะปรึกษาหารือกับเกาหลีใต้ในประเด็นปัญหาทั่วไปได้โดยตรง ซึ่งในวันที่ 14 มกราคม ค.ศ. 1988 จีนก็ได้ประกาศอย่างเป็นทางการว่าจะเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ประจำปี 1988²⁴ และในเดือนกันยายน ค.ศ. 1988 จีนได้ส่งนักกีฬา จำนวน 301 คน รวมทั้งเจ้าหน้าที่และสื่อมวลชนอีกจำนวน 142 คน ไปยังกรุงโซล โดยองค์การการบินพลเรือน²⁵ ก่อนหน้านี้ เจ้าหน้าที่จีนและเกาหลีใต้ได้จัดการประชุมในกรุงโซล เพื่อหารือเกี่ยวกับการตั้งสำนักงานการค้า (Trade Office) ถาวร²⁶ ซึ่งในการประชุมครั้งนี้ จีนได้เห็นพ้องที่จะให้ผู้นำระดับรัฐบาลของเกาหลีใต้ รวมไปถึงมุนไฮกับ (Moon Hi-gab) ที่ปรึกษาประธานาธิบดีเกาหลีใต้ และลีซุนกี (Lee Sun-ki) ประธานองค์การส่งเสริมการค้าเกาหลี เดินทางไปเยือนกรุงปักกิ่ง²⁷ ขณะเดียวกัน วินสตัน ลอร์ด (Winston Lord) เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศจีน ได้กล่าวในระหว่างการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกยืนยันถึงผลประโยชน์ของรัฐบาลจีนในการปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้²⁸

นับตั้งแต่จีนเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ในปีค.ศ. 1986 จีนมีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้ โดยจีนได้แสดงให้เห็นว่าจีนต้องการที่จะมีความสัมพันธ์

²³ Han Sung-joo, "South Korea in 1988 : A Revolution in the Making," *Asian Survey*, Vol. XXIX, No. 1 (January 1989), p. 34.

²⁴ **FBIS-CHI**, January 14, 1988, p. 1.

²⁵ **FBIS-EAS**, April 6, 1988, p. 11.

²⁶ ดูรายละเอียดการหารือดังกล่าวใน Sanford, op.cit., pp. 39-40.

²⁷ **FBIS-EAS**, February 23, 1989, p. 38.

²⁸ Robert Delfs, "Seoul's Hi-Tech Lure Across the Yellow Sea," *Far Eastern Economic Review*, December 8, 1988, pp. 20-21.

กับเกาหลีใต้โดยตรง ซึ่งรอนยีเหริน (Rong Yiren) ประธานองค์การการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของจีน (International Trade and Investment Corporation: CITIC) ได้ย้าว่าจีนต้องการที่จะมีการแลกเปลี่ยนโดยตรง รวมไปถึงทางด้านการค้าและการลงทุน กับเกาหลีใต้²⁹ และในระหว่างการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก จีนก็ได้ให้เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดของจีนเจรจากับเจ้าหน้าที่เกาหลีใต้ในการก่อตั้งสำนักงานการค้าาวรในประเทศของแต่ละฝ่าย จากนั้นไม่นาน ตัวแทนนักธุรกิจเกาหลีใต้ประมาณ 200 คน ได้สร้างสำนักงานการค้าในกรุงปักกิ่ง เมืองฉินหวงเต่า เมืองแย่นไถ เมืองเสิ่นหยาง และอีกหลายเมืองในจีน (แต่ในระหว่างนี้ จีนไม่ได้ยอมรับแนวความคิดที่จะให้มีการตั้งสำนักงานการค้าระดับประเทศ)³⁰ ซึ่งแหล่งข่าวของฮ่องกงที่ใกล้ชิดจีนได้รายงานว่าคุณเหมือนว่าเมืองเหล่านี้จะได้รับไฟเขียวจากกรุงปักกิ่งให้ค้าขายทำธุรกิจกับเกาหลีใต้ได้ ส่วนปัญหาเกาหลีเหนือ และปัญหาทางด้านความสัมพันธ์ทางการทูตก็ดูจะไม่เป็นปัญหาอีกต่อไป³¹ และแม้ว่าพัฒนาการความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้น จะไม่ใช่หนทางเดียวที่จะนำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต แต่ก็จัดได้ว่าเป็นก้าวสำคัญที่จะนำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน

ตารางข้างล่างนี้จะเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างทางการค้าระหว่างจีนและเกาหลีใต้แบบทางอ้อมและแบบไม่รวมการส่งออกทางอ้อม ในช่วงปีค.ศ. 1988-ค.ศ. 1992 ซึ่งจะพบว่ามูลค่าการค้าที่รวมการส่งออกทางอ้อมด้วยนั้น จะสูงกว่าการค้าที่ไม่รวมการส่งออกทางอ้อมประมาณ 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมูลค่าการค้าที่เกาหลีใต้มีกับจีน ที่คิดรวมการส่งออกทางอ้อม (ตารางที่ 1) ในปีค.ศ. 1988 มีมูลค่า 3,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปีค.ศ. 1987 ร้อยละ 85.2 ในขณะที่ ถ้าไม่รวมการส่งออกทางอ้อม(ตารางที่ 2) จะมีมูลค่าเพียง 1,750 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปีค.ศ. 1987 ร้อยละ 63.3 และเมื่อเทียบมูลค่าการส่งออกจากเกาหลีใต้ไป

²⁹ FBIS-EAS, March 25, 1988, pp. 18-19.

³⁰ FBIS-EAS, June 5, 1989, pp. 23-24 และ June 8, 1989, p. 27.

³¹ FBIS-CHI, June 24, 1988, p. 8.

จีนในปีเดียวกัน โดยรวมการส่งออกทางอ้อม จะพบว่ามูลค่าการส่งออกไปจีนมีมูลค่า 1,610 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปีค.ศ. 1987 ร้อยละ 114.7 แต่ถ้าไม่รวมการส่งออกทางอ้อมในปีเดียวกันนี้ จะพบว่ามูลค่าเหลือเพียง 372 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 76.3 ในขณะที่ปริมาณการนำเข้าจะมีมูลค่าตัวเลขใกล้เคียงกัน คือ 1,390 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 1,387 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเมื่อพิจารณาปริมาณการค้าที่เกาหลีใต้มีกับจีนในปีค.ศ. 1992 จะพบว่าถ้ารวมการส่งออกทางอ้อมจะมีมูลค่า 8,218 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปีค.ศ. 1991 ร้อยละ 42.2 แต่ถ้าไม่รวมการส่งออกทางอ้อม จะพบว่ามูลค่าเหลือ 6,379 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่เมื่อเทียบปริมาณการส่งออกจากเกาหลีใต้ไปจีน โดยไม่รวมการส่งออกทางอ้อม จะพบว่าในปีค.ศ. 1992 มีมูลค่า 2,654 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ถ้ารวมการส่งออกทางอ้อม จะมีปริมาณเพิ่มขึ้นเกือบหนึ่งเท่าตัว คือ 4,493 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าถ้าทั้งสองประเทศ สามารถที่จะค้าขายกันได้โดยตรง ก็จะช่วยให้การค้าระหว่างทั้งสองประเทศเติบโตมากขึ้นด้วย เนื่องจากไม่จำเป็นต้องค้าขายผ่านประเทศที่สาม ในขณะที่ปริมาณการค้าที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นี้ ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นระหว่างจีนและเกาหลีใต้

ตารางที่ 1 การค้าระหว่างจีนและเกาหลีใต้ (รวมถึงการส่งออกทางอ้อม)

ในระหว่างปีค.ศ. 1988-ค.ศ. 1992

ล้านเหรียญสหรัฐ/เพิ่มจากปีก่อนร้อยละ

	ปริมาณการค้าที่มีกับจีน		ปริมาณการค้าที่ส่งออกไปจีน		ปริมาณการค้าที่นำเข้าจากจีน		ดุลการค้า
1988	3,000	85.2	1,610	114.7	1,390	60.1	220
1989	3,140	4.7	1,440	-10.6	1,700	22.9	-260
1990	3,821	22.0	1,553	8.3	2,268	33.0	-715
1991	5,812	5.20	2,371	52.8	3,441	51.7	-1,070
1992	8,218	42.2	4,493	88.7	3,725	8.4	768
รวม	23,991	-	11,467	-	1,823	-5.6	-1,057

หมายเหตุ: ตัวเลขในตารางนี้ รวมถึงการส่งออกไปจีนโดยผ่านฮ่องกงด้วย

ตารางที่ 2 การค้าระหว่างจีนและเกาหลีใต้ (ไม่รวมการส่งออกทางอ้อม)

ในระหว่างปีค.ศ. 1988-ค.ศ. 1993

ล้านเหรียญสหรัฐ/เพิ่มจากปีก่อนร้อยละ

	ปริมาณการค้าที่มี กับจีน		ปริมาณการค้าที่ ส่งออกปจีน		ปริมาณการค้าที่ นำเข้าจากจีน		ดุลการค้า
1988	1,750	63.3	372	76.3	1,387	60.2	-1,015
1989	2,142	1.8	437	17.5	1,705	22.9	-1,268
1990	2,853	33.2	585	33.7	2,268	33.0	-1,683
1991	4,444	55.8	1,003	71.4	3,441	51.7	-2,438
1992	6,379	43.5	2,654	164.7	3,725	8.4	-1,071
1993 1-6	4,233	11.7	2,410	143.1	1,823	-5.6	587
รวม	21,810	-	7,461	-	14,349	-	-6,888

หมายเหตุ: ตัวเลขในตารางนี้ ไม่รวมถึงการส่งออกปจีน โดยผ่านฮ่องกง

แหล่งที่มา: Ick Soo Kim, "Problems and Modalities of Sino-Korean Economic Cooperation,"

The Korean Journal of International Studies, Vol. XXV, No. 3 (Autumn 1994), p. 324.

ในปีค.ศ. 1989 การค้าสองฝ่ายระหว่างจีนและเกาหลีใต้ยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าจะไม่มากเท่ากับปีที่ผ่านมา แต่จีนก็ยังคงเป็นประเทศคู่ค้าที่ใหญ่เป็นอันดับสี่ของเกาหลีใต้ รองจากสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเยอรมนีตะวันตก ตามลำดับ ในขณะที่เกาหลีใต้ก็จัดอยู่ในอันดับห้าจากมูลค่าการค้ารวมของจีนในปีค.ศ. 1989 ซึ่งคณะกรรมการวางแผนเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ (Economic Planning Board : EPB) ได้ระบุว่าปริมาณการค้ารวมได้เพิ่มขึ้นจาก 3.087 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปีค.ศ. 1988 เป็น 3.190 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปีค.ศ. 1989³²

³² FBIS-EAS, December 5, 1989, p. 24.

ในวันที่ 27 มกราคม ค.ศ.1990 ลีชงผิน(Lee Chong-pin)รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศเกาหลีใต้ เปิดเผยต่อสถานีโทรทัศน์กรุงโซลว่าเกาหลีใต้และจีนได้ทำการติดต่อกันในระดับรัฐบาล ตามความต้องการของรัฐบาลจีน มาตั้งแต่ปลายปีค.ศ. 1989 และทั้งสองยังได้ทำการหารือถึงการปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันในชั้นรายละเอียดด้วย รวมทั้งยังได้หารือรวมไปถึงการจัดตั้งสำนักงานการค้า และประเด็นการเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของเกาหลีใต้และเกาหลีเหนือด้วย³³ ขณะเดียวกัน เจิงฮงยี่ (Zheng Hongye)ประธานสภาส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศจีน (China Council for the Promotion of International Trade : CCPIT) ก็ได้เชิญผู้นำนักธุรกิจเกาหลีใต้ รวมไปถึง ผู้อำนวยการแควู และ ผู้อำนวยการลักกีส์ตาร์ท ร่วมงานฉลองวันปีใหม่ ซึ่งในงานนี้ เจิงฮงยี่ ก็ได้กล่าวว่าสำนักงานการค้าจะเปิดในกรุงโซลและกรุงปักกิ่งเร็ว ๆ นี้อย่างแน่นอน³⁴

ในช่วงต้นปีค.ศ. 1990 การติดต่อทางเศรษฐกิจระหว่างจีนและเกาหลีใต้ได้เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้ว่าในวันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 1990 เจ้าหน้าที่กิจการโทรคมนาคมของเกาหลีใต้ ประกาศว่าได้เปิดให้บริการโทรศัพท์และโทรสารสายตรงรวม 17 สาย ซึ่งจะทำให้ทั้งสองประเทศสามารถติดต่อกันได้โดยไม่ต้องผ่านประเทศที่สาม นอกจากนั้น ทั้งสองประเทศยังได้เชื่อมโยงบริการจดหมายทางอากาศและจดหมายด่วนมาตั้งแต่เดือนมกราคมแล้วด้วย³⁵ และในวันที่ 18 มกราคม ค.ศ. 1990 ทั้งสองยังได้เปิดเส้นทางเดินเรือเชื่อมระหว่างท่าเรืออินชอน (Inchon port) ของเกาหลีใต้ กับเมืองเวไห่ (Weihai) และเมืองเทียนกุน (Tiancun) ของจีน³⁶ ขณะเดียวกัน ปริมาณการลงทุนระหว่างทั้งสองก็เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน โดยในวันที่ 12 มกราคม ค.ศ. 1990 คณะกรรมการด้านการลงทุนข้ามประเทศของรัฐบาลเกาหลีใต้ ได้อนุมัติข้อเสนอของบริษัทเอกชน

³³ FBIS-EAS, January 29, 1990, p. 20.

³⁴ FBIS-EAS, January 18, 1990, p. 19.

³⁵ FBIS-EAS, January 28, 1990, p. 2.

³⁶ FBIS-EAS, January 18, 1990, p. 19.

เกาหลีใต้ ให้ร่วมลงทุนในการสร้างโรงงานผลิตเปียโนกับกรมป่าไม้ของจีน³⁷ ยิ่งไปกว่านั้น บริษัทขนาดเล็กของเกาหลีใต้จำนวนมาก ยังได้หาโอกาสที่จะเข้าไปลงทุนในเกาหลีใต้ จากรายงานของหนังสือพิมพ์ยอนฮัพของเกาหลีใต้ได้ระบุว่า บริษัทขนาดเล็ก 17 แห่งได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากธนาคารเกาหลี (Bank of Korea: BOK) ให้เข้าไปลงทุนในจีน มูลค่าไม่ต่ำกว่า 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของธนาคารเกาหลีใต้คาดการณ์ว่าจำนวนการลงทุนของบริษัทเกาหลีใต้ในจีนจะต้องเพิ่มขึ้นถึง 100 ราย ภายในปีค.ศ. 1990 ถ้าแนวโน้มยังคงเป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ³⁸ ในด้านการค้า การลงทุนร่วม และการลงทุนโดยตรง รวมไปถึง การแลกเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจ ระหว่างจีนและเกาหลีใต้ก็เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน จะเห็นได้จากการที่กระทรวงแรงงานของเกาหลีใต้ ภายใต้อำนาจโครงการพัฒนาทักษะแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Skill Development Programs : APSDEP) ได้เชิญเจ้าหน้าที่ของจีนจำนวน 10 คน มาเข้าร่วมการฝึกฝนอาชีพเป็นเวลา 11 สัปดาห์ ในกรุงโซลเมื่อเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1990 ซึ่งในครั้งนี้นำเจ้าหน้าที่ระดับสูงเกาหลีใต้ได้หารือกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของจีน เพื่อสร้างศูนย์ฝึกอาชีพในกรุงปักกิ่ง โดยรัฐบาลเกาหลีใต้จะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด³⁹ เกาหลีใต้ยังได้หาทางที่จะเปิดเส้นทางการบินโดยตรงระหว่างกรุงโซล และกรุงปักกิ่ง ให้ทันก่อนที่มีการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ที่กรุงปักกิ่ง ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1990 เพื่อที่นักกีฬาและนักท่องเที่ยวจะสามารถใช้บริการสายการบินได้ และเกาหลีใต้ยังได้ผลักดันให้มีแผนการจัดตั้งสมาคมการท่องเที่ยวตะวันออกไกล (Far East Tourism Association) ซึ่งรวมเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และจีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในบรรดาประเทศทั้งสาม⁴⁰ ในด้านความสัมพันธ์ทางการเมือง ชอยโฮจุง (Choi Ho Joong) รัฐมนตรีต่างประเทศเกาหลีใต้ได้เสนอที่จะให้มีการจัดการประชุมอย่างเป็นทางการร่วมกับรัฐมนตรีต่างประเทศจีน เพื่อหารือถึงมาตรการผ่อนคลายความตึงเครียดบนคาบสมุทรเกาหลี และการปรับความสัมพันธ์กับ

³⁷ FBIS-EAS, January 17, 1990, p. 24.

³⁸ FBIS-EAS, December 5, 1989, p. 24; และ April 9, 1990, p. 43.

³⁹ FBIS-EAS, February 15, 1990, p. 26.

⁴⁰ FBIS-EAS, February 5, 1990, p. 28.

จีน⁴¹ รวมทั้งได้เสริมว่าเกาหลีใต้ขอให้จีนช่วยเหลือในการเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ โดยรัฐบาลเกาหลีใต้จะแสดงจุดยืนของเกาหลีใต้ให้จีนเห็นผ่านประเทศที่สาม หรืออาจจะติดต่อโดยตรง และเกาหลีใต้จะพยายามเปลี่ยนจุดยืนของจีน ที่มีต่อเกาหลีใต้ด้วยวิธีการทูต⁴² ในขณะที่ประธานาธิบดีโรห์แทวู ของเกาหลีใต้ก็แสดงความเชื่อมั่นว่าจะมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ก่อนปีค.ศ. 1993

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1990 จีนได้แสดงจุดยืนว่าให้เห็นว่าการปรับความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้จะขึ้นอยู่กับการปรับความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และเกาหลีเหนือด้วย และจีนยังมองว่าควรจะมีการเปิดสำนักงานติดต่อประสานงานระหว่างกัน ก่อนที่จะมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต⁴³ และในวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1990 รัฐมนตรีต่างประเทศชอยโฮจุง ของเกาหลีใต้ ก็ได้หยุดแวะที่ท่าอากาศยานระหว่างประเทศกรุงปักกิ่ง เป็นเวลา 1 ชั่วโมง ในระหว่างการเดินทางไปเยือนปากีสถาน ซึ่งแม้ว่าจะไม่มีเจ้าหน้าที่ระดับสูงของจีนมาให้การต้อนรับ แต่ชอยโฮจุงก็ได้มีโอกาสพบปะกับเติ่งปู้ฟาง บุตรชายของเติ่งเสี่ยวผิง และประธานสหพันธ์คนพิการจีน (China Federation of Handicapped People : CFHP) ที่บังเอิญไปสายการบินเดียวกัน ซึ่งภายหลังจากการพบกันอย่างลับๆครั้งนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศเกาหลีใต้ก็ได้แสดงความหวังที่จะปรับความสัมพันธ์กับจีนในเร็ววัน⁴⁴ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองฝ่ายต่างก็ได้ปฏิเสธถึงการพบปะดังกล่าว แต่ชอยโฮจุงได้ยอมรับว่า จีนและเกาหลีใต้มีความเห็นร่วมกันที่จะจัดตั้งสำนักงานติดต่อประสานงานในเมืองหลวงของแต่ละประเทศในเดือนกันยายน ค.ศ. 1990 เนื่องในโอกาสการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ที่กรุงปักกิ่ง และเกาหลีใต้ยังได้ออกมาปฏิเสธรายงาน

⁴¹ FBIS-EAS, February 16, 1990, p. 35.

⁴² FBIS-EAS, November 14, 1989, p. 18.

⁴³ FBIS-EAS, March 12, 1990, p. 2.

⁴⁴ Shim Jae-Hoon, "South Korea Uses Asian Sports to Boost China Ties : Diplomatic Games," *Far Eastern Economic Review*, October 4, 1990, pp. 26-27.

ของแหล่งข่าวต่างประเทศที่ว่า การเจรจาระหว่างจีนและเกาหลีใต้ในประเด็นการจัดตั้งสำนักงานการค้า ต้องหยุดชะงักลง รวมทั้งได้ระบุว่าจีนนั้นเต็มใจที่เจรจากับเกาหลีใต้ตลอดเวลา⁴⁵

การพบปะระหว่างชอย โฮจุง และเติ้งปู้ฟาง เป็นการปูหนทางไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้ ซึ่งในวันที่ 11 เมษายน ค.ศ. 1990 รองนายกรัฐมนตรี อู๋เจี๋ยเฉียน ของจีนได้พูดถึงนโยบายที่จีนมีต่อเกาหลีใต้เป็นครั้งแรกว่าจีนเห็นพ้องในหลักการที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้ เพื่อสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชีย แต่จีนก็ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อเกาหลีเหนือด้วย จีนจึงหวังว่าความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองเกาหลีจะดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งจีนก็จะพยายามอย่างดีที่สุดในการช่วยให้ทั้งสองประเทศปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน⁴⁶

ในวันที่ 5 มิถุนายน ค.ศ. 1990 ประธานาธิบดีโรห์แทวู ของเกาหลีใต้และประธานาธิบดีค็องบาชอฟ ของสหภาพโซเวียต ได้จัดการประชุมสุดยอดในนครซานฟรานซิสโก และเห็นพ้องร่วมกันที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน ซึ่งก็ได้มีผลกระทบไปถึงการดำเนินนโยบายของจีนต่อเกาหลีใต้ ดังที่ผ่านมามองเห็นว่าจีนจะปล่อยให้โซเวียตมีความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้นำหน้าจีนมาตลอด แต่ก็จะไม่ปล่อยให้หน้าหน้าน้ำมากเกินไป การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโซเวียตและเกาหลีใต้ในครั้งนี้ ทำให้จีนมองว่าถึงเวลาแล้วที่จีนจะต้องแสดงจุดยืนเกี่ยวกับนโยบายสองเกาหลีให้ชัดเจน และจีนก็ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าจีนไม่ต้องการที่จะยืนอยู่ในจุดเดิม ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างโซเวียตและเกาหลีใต้มีความก้าวหน้ามาก⁴⁷ ดังนั้น หลังจากการประชุมระหว่างผู้นำโซเวียตและเกาหลีใต้เพียง 4 วัน จีนก็ได้เสนอที่จะให้มีการเปิดสำนักงานทางการค้าในกรุงปักกิ่งและกรุงโซล ก่อนที่จะมีการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ เจ้าหน้าที่

⁴⁵ FBIS-EAS, March 14, 1990, p. 26.

⁴⁶ FBIS-EAS, April 12, 1990, p. 21

⁴⁷ FBIS-EAS, June 7, 1990, pp. 27-28.

ระดับสูงของกระทรวงต่างประเทศเกาหลีใต้ได้กล่าวกับหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งของเกาหลีใต้ในวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 1990 ว่า จีนได้เสนอให้เปิดสำนักงานทางการค้าในเมืองหลวงของทั้งสองประเทศอย่างเป็นทางการ และจะให้สำนักงานดังกล่าวมีสิทธิอำนาจในการจัดการเรื่องวีซ่าด้วย⁴⁸ ซึ่งรัฐมนตรีต่างประเทศชอยโฮจุง ได้แสดงความเห็นถึงเรื่องดังกล่าว ว่าความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้จะพัฒนาอย่างรวดเร็วในการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ที่จะมีขึ้นในกรุงปักกิ่ง โดยจีนจะขอความร่วมมือและการสนับสนุนจากเกาหลีใต้ ในการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ซึ่งเกาหลีใต้ก็ได้แสดงความตั้งใจที่จะให้ความร่วมมือกับจีนอย่างเต็มที่⁴⁹

ในขณะที่เกาหลีใต้กำลังพยายามใช้การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ที่กรุงปักกิ่งเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การปรับความสัมพันธ์กับจีน จีนก็ได้ส่งตัวแทนพิเศษหลายรายไปยังกรุงโซล ในช่วงเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1990 โดยในวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 1990 เติ้งจื่อฟาง (Deng Zhifang) บุตรชายเติ้งเสี่ยวผิง ได้เดินทางไปเยือนกรุงโซลเป็นเวลา 2 วัน ตามคำเชิญของกลุ่มซัมซุง ในฐานะเจ้าหน้าที่ขององค์การการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของจีน (CITIC) ซึ่งโฆษกกระทรวงการต่างประเทศเกาหลีใต้ได้ยืนยันถึงการเดินทางเยือนของเติ้งจื่อฟาง แต่ก็ปฏิเสธที่จะวิพากษ์วิจารณ์ รายงานที่ว่าเติ้งอาจจะพบปะกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของเกาหลีใต้ด้วย⁵⁰ และในวันที่ 21 มิถุนายน ค.ศ. 1990 จีนก็ได้ประกาศอย่างเป็นทางการว่ารัฐบาลจีนและเกาหลีใต้กำลังอยู่ในระหว่างการเจรจาที่จะเปิดสำนักงานทางการค้าในประเทศของกันและกัน⁵¹ และในวันเดียวกันนั้น รัฐบาลจีนก็ได้เชิญเกาหลีใต้ให้ส่งผู้แทนทางเศรษฐกิจระดับสูงไปกรุงปักกิ่งในเดือนสิงหาคม หรือเดือนกันยายน หลังจากที่ได้เลื่อนกำหนดการเยือนมาตั้งแต่ 10 เดือนก่อนตามคำเรียกร้องของจีน⁵²

⁴⁸ FBIS-EAS, June 12, 1990, pp. 32-33.

⁴⁹ FBIS-EAS, June 15, 1990, p. 23.

⁵⁰ FBIS-EAS, June 19, 1990, p. 25.

⁵¹ FBIS-EAS, June 22, 1990, p. 1.

⁵² FBIS-EAS, July 31, 1990, pp. 48-49.

หลังจากนั้น ผู้แทนทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ก็ได้เดินทางไปเยือนจีนในระหว่างวันที่ 26 สิงหาคม ถึง 2 กันยายน ค.ศ. 1990 ซึ่งนับว่าเป็นการเดินทางเยือนของผู้แทนของภาคเอกชนในระดับที่สูงที่สุดที่เคยไปเยือนจีน โดยผู้แทนในการเยือนครั้งนี้ นำโดยลีฮันบิน (Lee Hahn-Been) ประธานสภาเศรษฐกิจเอกชนระหว่างประเทศเกาหลี (International Private Economic Council of Korea : IPECK) รวมทั้ง คิม ปักตง (Kim Pok-tong) ที่ปรึกษาฝ่ายบริหารของสภาเศรษฐกิจฯ (Executive Advisor) คิม อุซุง (Kim U-chung) ประธานกลุ่มแดวู คิม แซเคียม (Kim Chae-kyum) รองประธานกลุ่มซันยอง (Ssangyong Group) ลี ปิลคอน (Lee Pil-kon) ประธานบริษัทซัมซุง คู เปียงวี่ (Ku Pyong-hwi) ประธานกลุ่มลัคกี้-โกลด์สตาร์ (Lucky-Goldstar Group) และ ฮอง แซเฮียง (Hong Chae-Hyong) ประธานธนาคารส่งออก-นำเข้าเกาหลี (Korea Export-Import Bank)⁵³

ในการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ที่กรุงปักกิ่ง ที่มีขึ้นในเดือนกันยายน ค.ศ. 1990 มีชาวเกาหลีใต้จำนวนนับพันคน รวมถึง เซียร์ลีคเตอร์จำนวน 718 คน นักท่องเที่ยวกว่า 10,000 คน และนักธุรกิจจำนวนมาก เดินทางไปเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาครั้งนี้⁵⁴ ในขณะที่ รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ส่งเจ้าหน้าที่รัฐบาลระดับสูงจำนวนกว่า 130 คน ในฐานะผู้สังเกตการณ์ ไปยังจีน เพื่อหารือถึงความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้า และการแลกเปลี่ยนทางการกีฬาและวัฒนธรรม รวมไปถึงการเปิดสำนักงานทางการค้า ซึ่งปักชอลอน (Pak Chol-on) อดีตรัฐมนตรีด้านกิจการการเมืองเกาหลีใต้ ได้พบปะกับนายกรัฐมนตรีลีเผิง (Li Peng) และเจ้าหน้าที่ระดับสูงของจีน ซึ่งปักชอลอนกล่าวว่าได้รับการปฏิบัติเป็นพิเศษนับตั้งแต่เดินทางถึงกรุงปักกิ่ง และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความเห็นในประเด็นปัญหาทั่วไป รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลี และความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองเกาหลี ร่วมกับรัฐมนตรีของจีน รวมไปถึงเต็งปู้ฟางด้วย ส่วนในประเด็นการจัดตั้งสำนักงานทางการค้า ปักชอลอนกล่าวว่า จีนเริ่มที่จะเห็นด้วยในการจะให้สำนักงานดังกล่าวทำหน้าที่ด้านกงสุลด้วย หลังจากที่จีนได้บอกเกาหลีเหนือให้ทราบถึงการจะจัดตั้งสำนักงาน

⁵³ FBIS-EAS, August 13, 1990, p. 28.

⁵⁴ FBIS-EAS, August 27, 1990, p. 27; และ September 21, 1990, pp. 24-25.

ดังกล่าว เมื่อครั้งที่ประธานาธิบดีคิมอิลซุง ของเกาหลีเหนือเดินทางเยือนเมืองเสิ่นหยาง เมื่อวันที่ 11 และ 13 กันยายน ที่ผ่านมา ซึ่งปักชอลออนได้ตั้งข้อสังเกตว่าความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้กำลังจะเข้าสู่ยุคใหม่⁵⁵ ขณะเดียวกัน เจิน ซิตง (Chen Xitong) นายกรัฐมนตรีกรุงปักกิ่ง และสมาชิกกรมการเมืองพรรคคอมมิวนิสต์ ได้ลงนามในข้อตกลงว่าด้วยการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม การกีฬา และในระดับประชาชนระหว่างกรุงเปียงยาง กรุงโตเกียว กรุงปักกิ่ง และกรุงโซล (An Agreement of Promoting Cultural, Sports, and People-to-People Exchanges between Pyongyang, Tokyo, Peking and Seoul) ซึ่งในข้อตกลงดังกล่าว เจ้าหน้าที่ของจีนและเกาหลีใต้จะต้องทำงานร่วมกันในการจัดการประชุม เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนดังกล่าว⁵⁶

ภายหลังการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ การติดต่อระหว่างจีนและเกาหลีใต้ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในระหว่างวันที่ 15 กันยายน และ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1990 สายการบินเกาหลี (Korea Airlines : KAL) และ ฝ่ายบริหารการบินพลเรือนของจีน (CAAC) ได้มีการบินระหว่างกรุงปักกิ่งและกรุงโซลทั้งหมด 114 เที่ยวบิน และหลังจากการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ สายการบินของจีนและเกาหลีใต้อีกก็ให้เห็นพร้อมกันที่จะเปิดเส้นทางการบินต่อไปอีกเป็นระยะเวลา 3 เดือน จากนั้น ทั้งสองก็ได้เจรจาที่จะเปิดสายการบินถาวรระหว่างกัน⁵⁷ ขณะเดียวกัน บริษัทเดินเรือของทั้งสองประเทศก็ได้ตกลงที่จะเปิดเส้นทางเดินเรือ 4 เส้นทาง เชื่อมระหว่างเมืองปูซาน (Pusan) และเมืองอินชอน (Inchon) ในเกาหลีใต้ กับเมืองเทียนจิน (Tianjin) เซี่ยงไฮ้ (Shanghai) และ

⁵⁵ FBIS-EAS, September 26, 1990, p. 27 และ; October 11, 1990, p. 24.

⁵⁶ "Seoul, Beijing Mayors to Promote Exchanges," **The Korea Times**, September 27, 1990, p. 3.

⁵⁷ FBIS-EAS, September 17, 1990, pp. 37-38; September 26, 1990, pp. 29-30; September 27, 1990, p.32; และ October 2, 1990, p. 39.

ต้าเหลียน (Dalian) ของจีน⁵⁸ นอกจากนั้น ยังจะเห็นว่าจีนมีที่ทำที่ประนีประนอมมากขึ้น ในด้านการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากการที่เจ้าหน้าที่จีนยินยอมให้กลุ่มสุนไคจ้างชาวเกาหลีที่อาศัยในจีนทำงานในโครงการข้ามประเทศของสุนไคได้ และในเดือนกันยายน ค.ศ. 1990 สุนไคก็ได้จ้างชาวเกาหลี ที่อาศัยอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของจีนเป็นจำนวน 3,000 คน เพื่อทำงานในโครงการไซบีเรีย⁵⁹

ภายหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างโซเวียตและเกาหลีใต้ 20 วัน จีนและเกาหลีใต้ก็ประกาศว่าทั้งสองเห็นพ้องที่จะแลกเปลี่ยนสำนักงานทางการค้า ซึ่งจะทำหน้าที่ทางด้านกงสุลทั้งหมด และลี ชุนกี ประธานองค์กรส่งเสริมการค้าเกาหลี (KOTRA) และ เจิงฮงยี (Zheng Hongye) ประธานสภาเพื่อการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของจีน (China Council for the Promotion of International Trade : CCPIT) ก็ได้ลงนามร่วมกันในกรุงปักกิ่ง ซึ่งจะทำให้ข้อตกลงมีผลบังคับใช้ทันที ในข้อตกลงดังกล่าวนี้ กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานการค้าในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1990 เพื่อสร้างความร่วมมือทางด้านการค้า วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการติดต่อระหว่างรัฐบาล ในข้อตกลงนี้ยังให้ออกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูตแก่สำนักงานการค้าของแต่ละประเทศด้วย ส่วนในด้านการค้า ข้อตกลงระบุว่าจะใช้ความพยายามทุกวิถีทาง ในการกำจัดอุปสรรคที่จะมาขัดขวางการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศในอนาคต⁶⁰ สำหรับผู้ดูแลสำนักงานการค้านี้ เกาหลีใต้ได้แต่งตั้งโรห์แจวัน (Roh Jae-won) อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเกาหลีใต้ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสำนักงานการค้าในกรุงปักกิ่ง ส่วนจีนได้แต่งตั้ง ซูดาอู (Xu Dayou) รองประธาน สภาส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของจีน (CCPIT) เป็นหัวหน้าผู้แทนสำนักงานการค้าในกรุงโซล จากนั้น เกาหลีใต้ก็ได้เปิด

⁵⁸ FBIS-EAS, October 22, 1990, p. 32.

⁵⁹ FBIS-EAS, September 25, 1990, p. 32.

⁶⁰ FBIS-EAS, October 22, 1990, p. 31.

สำนักงานการค้าในกรุงปักกิ่งเมื่อวันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 1991 ส่วนจีนเปิดสำนักงานการค้าในกรุงโซลในวันที่ 9 เมษายน ค.ศ. 1991⁶¹

การจัดตั้งสำนักงานการค้าระหว่างจีนและเกาหลีใต้ ไม่เพียงแต่จะเป็นการกำจัดอุปสรรคในด้านการค้าการลงทุนระหว่างทั้งสองประเทศ แต่ยังเป็นก้าวสำคัญที่จะนำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันด้วย เนื่องจากเป็นครั้งแรกที่จีนแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมว่ามานี้ไม่ฝักใฝ่ที่ปิดกั้นจีนและเกาหลีใต้มาเป็นเวลากว่า 4 ทศวรรษ เริ่มที่จะฟังทลายลง รวมทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจของจีนที่จะปรับเปลี่ยนการดำเนินนโยบายเกาหลีเดียว มาเป็นสองเกาหลีด้วย เหมือนอย่างที่รัฐมนตรีต่างประเทศเขียนฉีเจิน ของจีนได้กล่าวกับบรรดาสื่อมวลชนของญี่ปุ่นไว้ว่า ตอนนี้จีนยังไม่รีบร้อนที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตาม จีนก็ไม่คัดค้านที่เกาหลีเหนือจะปรับความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ และ ญี่ปุ่น หรือ การสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างโซเวียตและเกาหลีใต้⁶²

จากนั้นไม่นาน เกาหลีใต้ก็ได้แสดงความต้องการที่จะเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ โดยไม่สนใจว่าเกาหลีเหนือจะเข้าร่วมด้วยหรือไม่ ในขณะที่จีน ซึ่งเป็นสมาชิกถาวร 1 ใน 5 ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมีอำนาจในการใช้สิทธิยับยั้ง หรือวีโต้ ยังคงไม่แสดงจุดยืนที่ชัดเจนในประเด็นดังกล่าว ซึ่งเท่าที่ผ่านมา การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีนมักจะเป็นไปอย่างช้าๆ จะเห็นได้ว่าก่อนที่จีนจะสถาปนาความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ และญี่ปุ่น ได้มีการตั้งสำนักงานการค้าระหว่างกันก่อน จนกว่าจีนจะคิดว่าถึงเวลาที่เหมาะสม จึงจะตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน โดยสหรัฐฯ ต้องรอถึง 10 ปี และญี่ปุ่นรอเป็นเวลา 5 ปี ส่วนในกรณีของการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของเกาหลีใต้นั้น จีนยืนยันว่าไม่

⁶¹ FBIS-EAS, November 26, 1990, p.17; และ FBIS-EAS, October 22, 1990, p. 32.

⁶² FBIS-EAS, October 9, 1990, p. 29.

สามารถสนับสนุนความพยายามของเกาหลีใต้ที่จะมีที่นั่งเดียวในสหประชาชาติได้ แต่จีนก็ไม่ได้กล่าวว่าจะใช้สิทธิยับยั้งหรือจะงดออกเสียงในประเด็นดังกล่าว ซึ่งในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติครั้งที่ 45 รัฐมนตรีต่างประเทศเฉียนฉีเจิน ของจีน ได้แสดงท่าทีให้เห็นว่าจีนยังคงมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับเกาหลีเหนือ และไม่เห็นด้วยกับการที่เกาหลีใต้จะมีที่นั่งเดียวในสหประชาชาติ แต่จีนก็หลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงการใช้นั่งร่วมกับเกาหลีเหนือเป็นเงื่อนไขในการที่เกาหลีใต้จะเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ⁶³ อย่างไรก็ตาม จีนก็ได้ร่อนผ่านไปเป็นเวลา 7 เดือนหลังจากที่สหภาพโซเวียตสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้ และเป็นระยะเวลา 3 เดือน หลังจากที่เกาหลีใต้ประกาศการตัดสินใจ ที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ นายกรัฐมนตรีหลี่เผิง ของจีน ก็ได้แสดงให้เกาหลีเหนือทราบในระหว่างการเยือนเกาหลีเหนือในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1991 ว่าจีนเริ่มมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย และจีนก็ไม่สามารถที่จะยืนยันทันทีในการใช้สิทธิยับยั้งการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติได้อีกต่อไป ซึ่งจีนต้องปล่อยให้เกาหลีเป็นผู้ตัดสินใจเองทั้งหมด⁶⁴ และเป็นที่น่าสังเกตว่าในวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 1991 ที่เกาหลีเหนือประกาศอย่างเป็นทางการว่าจะสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ นายกรัฐมนตรีหลี่ เผิง และ รัฐมนตรีต่างประเทศเฉียนฉีเจิน ของจีน ได้ออกมาแสดงความเห็นอย่างกระตือรือร้นทันทีว่า เป็นมาตรการชั่วคราวก่อนที่จะมีการรวมประเทศเกาหลี ซึ่งจะนำไปสู่สันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี และรัฐบาลจีนจะให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อการตัดสินใจของรัฐบาลเกาหลีเหนือ⁶⁵ ทางฝ่ายเกาหลีใต้ก็มองว่าการที่จีนไม่ยอมที่จะใช้สิทธิยับยั้ง

⁶³ Ted Morello, "Thaw Clears Way to Membership for Koreans: Veto Vanishes," *Far Eastern Economic Review*, December 6, 1990, p. 15.; และ *FBIS-EAS*, May 7, 1991, pp. 7-8.

⁶⁴ Hong Nack Kim, "The Two Koreas Entry into the United Nations and the Implications for Inter-Korean Relations," *Korea and World Affairs*, Vol. 15, No. 3 (Fall 1991), pp. 406-407 ; และ Ted Morello, *op.cit.*, pp. 7-8.

⁶⁵ *FBIS-CHI*, June 19, 1991, p. 20.

การสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของเกาหลีใต้ จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เหมือนอย่างที่ฮันซุงจู ได้ชี้ให้เห็นว่า การที่จีนยินยอมให้เกาหลีทั้งสองเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติพร้อมกัน แสดงให้เห็นว่าจีนได้แยกประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลี ออกจากปัญหาการรวมเกาหลี และจากการที่จีนและเกาหลีได้มีความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการ ก็ควรที่จะพิจารณาถึงการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้ เพื่อเป็นการปูหนทางไปสู่การแลกเปลี่ยนและความร่วมมือ รวมไปถึงการลงทุนและการค้า ที่จะเพิ่มมากยิ่งขึ้น⁶⁶

กระบวนการเจรจาสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว เริ่มตั้งแต่การพบปะกันอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกระหว่างเยียนฉีเจิน รัฐมนตรีต่างประเทศจีน และ ลีซังอ็อก (Lee Sang-oak) รัฐมนตรีต่างประเทศเกาหลีใต้ ในระหว่างการเข้าร่วมการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่จัดขึ้นในเดือนกันยายน ค.ศ. 1991 ที่นครนิวยอร์ก ซึ่งในครั้งนี้นี้ เยียนฉีเจินก็ได้พบปะกับประธานาธิบดีโรห์แตวู ของเกาหลีใต้ด้วย หลังจากนั้น เยียนฉีเจินก็ได้เข้าร่วมการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศ ของการประชุมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) ที่จัดขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1991 ที่เกาหลีใต้ และได้พบกับประธานาธิบดีโรห์แตวูอีกครั้ง ซึ่งในครั้งนี้นี้ เกาหลีใต้ก็ได้ใช้ฐานะเจ้าภาพการประชุม ช่วยเจรจาให้จีนเข้าร่วมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) ร่วมกับไต้หวันและฮ่องกง จากนั้นในเดือนเมษายน ค.ศ. 1992 ลีซังอ็อกก็ได้เข้าร่วมการประชุมของคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific : ESCAP) และได้พบกับนายกรัฐมนตรีลีเติ่ง และ รัฐมนตรีต่างประเทศเยียนฉีเจิน ของจีน ในกรุงปักกิ่ง วันที่ 13 เมษายน ค.ศ. 1992 รวมทั้งได้พบกับเลขาธิการพรรค

⁶⁶ Sung-joo Han, "The Republic of Korea as a U.N. Member," *Korea and World Affairs*, Vol. 15, No. 3 (Fall 1991), p. 394.

คอมมิวนิสต์จีนเจียงเจ๋อหมิน ในวันที่ 15 เมษายนด้วย⁶⁷ ซึ่งลีซังอ๊กก็ได้ใช้โอกาสนี้ ส่งสารที่ ประธานาธิบดีโรห์แทวผากมาเกี่ยวกับความต้องการที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่าง กันให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งเขียนฉีเจินก็ได้ตอบไปอย่างชัดเจนว่าจีนนั้นพร้อมที่จะเจรจากับเกาหลีใต้ในประเด็นดังกล่าว⁶⁸ โดยทั้งสองได้เห็นพ้องกันว่าการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ มีความจำเป็นต่อสันติภาพและความมั่นคง ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก⁶⁹ หลังจากนั้น โฆษกกระทรวงการต่างประเทศของจีนก็ได้ออกมากล่าวว่าข้อตกลงระหว่างจีนและเกาหลีใต้ใกล้จะเรียบร้อยแล้ว⁷⁰ โดยการเจรจาระหว่างจีนและเกาหลีใต้ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่เดือนพฤษภาคมและสิ้นสุดในเดือนกรกฎาคม ซึ่งใช้ระยะเวลาไม่ถึง 1 ปี และได้มีการลงนามระหว่างลีซังอ๊กและเขียนฉีเจิน ในแถลงการณ์ร่วมเกี่ยวกับการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ที่กรุงปักกิ่ง ในวันที่ 24 สิงหาคมค.ศ. 1992 ซึ่งเขียนฉีเจินได้กล่าวว่าการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้มีความสำคัญมาก และจะส่งผลให้เกิดการผ่อนคลายความตึงเครียดบนคาบสมุทรเกาหลี รวมไปถึงสันติภาพในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก⁷¹ นอกจากนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศจีนยังกล่าวถึงการที่จีนเข้าร่วมสงครามเกาหลีว่าเป็นสถานการณ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ควรจะเกิดขึ้น แต่สิ่งที่สำคัญในตอนนี้ คือการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นบนคาบสมุทรเกาหลี ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และในโลก มากกว่าที่จะมาพูดถึงเรื่องในอดีต⁷² ทางฝ่ายรัฐมนตรีต่างประเทศลีซังอ๊ก ของเกาหลีใต้ ก็ได้กล่าวแสดง

⁶⁷ Kim Hakjoon, "The Establishment of South Korean-Chinese Diplomatic Relations : A South Korean Perspective," *Journal of Northeast Asian Studies*, Vol.XII, No. II (Summer 1994), p.41.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ FBIS-EAS, August 20, 1992, p. 14.

⁷⁰ FBIS-CHI, August 26, 1992, p. 5.

⁷¹ FBIS-EAS, August 24, 1992, p. 14.

⁷² Ibid., p. 15.

ความขอบคุณรัฐบาลจีนในการต้อนรับที่อบอุ่น รวมทั้งได้ย้ำว่าการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ จะทำให้ทั้งสองร่วมมือกันสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงการแก้ปัญหาระหว่างทั้งสองเกาหลีด้วย⁷³

ภายหลังจากการลงนามในแถลงการณ์ร่วมระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศของทั้งสองประเทศ สำนักงานการค้าของเกาหลีใต้ก็ได้เปลี่ยนป้ายมาเป็นสถานทูตเกาหลีใต้ ซึ่ง โรห์ แจวัน เอกอัครราชทูตเกาหลีใต้ประจำประเทศจีนคนแรกก็ได้แสดงความรู้สึกว่า การมองเห็นธงเกาหลีใต้โบกสะบัดในท้องฟ้ากรุงปักกิ่ง เปรียบเสมือนกับการได้รับเหรียญทองในการแข่งขันมาราธอนในกีฬาโอลิมปิก⁷⁴ ทางด้านหนังสือพิมพ์ของทางการจีนก็ได้แสดงความยินดีต่อการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตดังกล่าว ว่าเป็นเหมือนจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ ที่จะทำให้ทั้งสองประเทศพัฒนาสัมพันธภาพและความร่วมมือในทุกๆด้าน⁷⁵

สำหรับในแถลงการณ์ร่วมระหว่างจีนและเกาหลีใต้ ได้ระบุว่ารัฐบาลของทั้งสองประเทศจะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน และร่วมมือกันบนพื้นฐานของหลักการที่กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งถือเป็นจุดยืนของเกาหลีใต้ ส่วนจุดยืนของจีนนั้น จะเน้นถึงหลักการในการเคารพอธิปไตยและบูรณาภาพแห่งดินแดน การไม่ใช้ความรุนแรง การไม่แทรกแซงกิจการภายใน ความเสมอภาค และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งก็คือหลักปัญจศีลนั่นเอง และในแถลงการณ์ร่วมนี้ ยังระบุอีกว่ารัฐบาลทั้งสองเชื่อว่าการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันจะช่วยให้เกิดเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและเกิดสันติภาพในภูมิภาคเอเชีย⁷⁶

⁷³ FBIS-CHI, August 25, 1992, p. 10; และ FBIS-EAS, August 25, 1992, p. 15.

⁷⁴ FBIS-CHI, August 24, 1992, p. 19.

⁷⁵ FBIS-CHI, August 25, 1992, p. 9.

⁷⁶ "Text of Joint Communique on Korea-China Diplomatic Ties," *The Korean Journal of International Studies*, Vol. XXIII, No. 4, p. 651.